

Uroš Črnigoj

Vanja Pegan: *Potovanje na začetek poti*.

Ljubljana: Litera (Knjižna zbirka Piramida), 2009.

Vanja Pegan je po izrazu, motiviki in predvsem okolju, v katero postavlja svoje zgodbe, izrazito primorski pisatelj. Usode njegovih junakov se porajajo in razpletajo v njegovih domačih obmorskih krajih in istrskem zaledju, zaznamuje pa jih značilno mehko in nekoliko melanholično sredozemsko občutje. Peganovi nazorno lirični opisi bralca postavijo na s soncem obsijan pomol, na skalnato potko, ki se vzpenja med redkimi bori na obrobju s soncem obsijane istrske vasice, ali pa v sobo sredi blokovskega naselja, v kateri skozi z žaluzijami zastrto okno piš z morja prinaša vonj po soli.

Vanja Pegan, ki je začel svojo pisateljsko pot s slikanicami in gledališkimi igrami za otroke, je v zadnjih šestih letih, odkar izhajajo tudi njegove knjige za odrasle, napisal dve zbirki kratkih zgodb in tri romane. Z njimi je tako bralce kot tudi kritike dodobra opozoril nase. Njegovo pisanje je priljudno in berljivo, hkrati pa je na prijeten način lirično ter zaznamovano z globokim razumevanjem do človeške plati protagonistov in pretanjenim poslušom za njihovo notranje doživljanje. V Peganovih proznih delih po večini nastopajo navadni ljudje, katerih življenja zaznamujejo včasih nenavadne, a vedno čisto človeško razumljive okoliščine. V nasprotju z drugima dvema najizrazitejšima slovenskima obmorsko-istrskima pisateljema, Marjanom Tomšičem in Franjem Frančičem, katerih pisanju je Peganovo nekoliko sorodno, je Pegan manj mističen in bolj usmerjen v sodobnost od Tomšiča, v primeri s Frančičem pa svojih pretanjenih poglobljenih vpogledov v notranjost po večini samotnih junakov ne usmerja na obrobje družbe in ne opisuje nasilnih ekscesov ali družbenih krivic. Značilne teme Vanje Pegana, ki se popolnoma izrazijo tudi v tem romanu, ki je v spremnem besedilu na platnici opredeljen za "razvojnega", so osamljenost kot "prvotno agregatno stanje" junaka, hrepenenje po ljubezni in globoka spoznanja, ki se izkristalizirajo postopoma, z življenjskimi izkušnjami in preizkušnjami.

V romanu *Potovanje na začetek poti* se Pegan tako bralcem znova predstavi kot pisatelj s svežo domišljijo in darom za povezovanje različnih ravni človeškega doživljanja v sklenjeno in razumljivo zgodbo. Pri tem ne deluje visoko umetniško ali slogovno inovatorsko, temveč na videz preprosto in skoraj lahkotno, vendar presega klišejske okvire z nevsiljivo, a sugestivno poetičnostjo, ki bralca v hipu prestavi v junakove misli, ali pa z zasanjanimi opisi pokrajine sugestivno pričara ozračje. Potem ko se je v prejšnjem, precej odmevnem romanu *Pisatelj, Adam in pilot* lotil zgodovinske tematike in spretno konstruiral “razširjeno resničnost” in panoramski vpogled v silnice, ki so skozi čas in zgodovinska dogajanja oblikovale življenjsko okolje njegovega domačega Pirana, je v romanu *Potovanje na začetek poti* nekoliko obrnil perspektivo navznoter in se še izraziteje usmeril v intimni svet posameznika, k silnicam, ki oblikujejo glavnega junaka romana, Iveka.

Ivek je otrok iz razpadle družine, ki se na pragu srednjih let sooča s svojo osamljenostjo. Njegovo življenje se je izkoreninilo z ločitvijo staršev, po kateri je z očetom zapustil kvarnerski otok svojega otroštva in šel živeti k njemu v “obmorsko mesto na severu”, ki ni poimenovano (tako kot v romanu niso poimenovani, temveč le opisani tudi vsi drugi kraji dogajanja), vendar v njem zlahka prepoznamo Koper. Ivek ob vplivu očeta, ki se zapre za obzidje hladnosti in čustvene krhkosti, za katerim se kopiči neizgovorjena preteklost, odraste v tihega in vase zaprtega fanta, ki postane briljanten računalniški strokovnjak, se veliko seli po Evropi, vendar se ves čas izogiba bližnjim človeškim stikom. Edini odklon od tega načina življenja je njegovo ljubezensko razmerje z učiteljico telovadbe Heleno, ki pa se prekine, ko Helena zapusti svojega odtujenega moža in se odloči, da si bo sama ustvarila novo življenje na drugem koncu Slovenije. Ivek se po Heleninem odhodu in očetovi smrti sčasoma vrne domov, tam pa ga vse bolj razjedata nemir in nejasno hrepenenje po izgubljenem otoku njegovega otroštva. Potem ko nenadoma umre njegov stric Tomo, ki živi na obali nasproti otoka in ki je vsa leta pomenil tisto skrajno točko, do katere je Ivek prišel, kadar se je odpravil proti otoku, se Ivek odloči, da je nazadnje napočil čas za soočenje s preteklostjo.

Njegovo dolgo potovanje nazaj k samemu sebi je v kontekstu sodobnega slovenskega romanopisja nekoliko presenetljivo predvsem zato, ker se s težavo, a vso silo notranjega vzgiba vztrajno prebija čez ovire, ki jih postavlja samemu sebi, in ker se konča s pozitivno noto. Čeprav so se Ivekove vezi z njegovim otroškim jazom zaradi okoliščin pretrgale, je vendarle mogoče in tudi treba vzpostaviti novo ravnotežje. V nasprotju s številnimi sodobnimi slovenskimi proznimi deli, v katerih junake in

antijunake vseh vrst premagujejo njihovi demoni v ozračju vsesplošne odtujenosti, zmede in novodobnega razkroja medčloveških odnosov, je *Potovanje na začetek poti* v bistvu precej staromoden roman, ki pa ima sodoben poudarek. Prav tako ne gre za pogosto varianto romana, katerega sporočilnost bi temeljila na idejah in ki bi s filozofskih izhodišč slikal stanje sveta v skladu z avtorjevim pogledom nanj. *Potovanje na začetek poti* učinkuje bolj kot preprosta pripoved, ki, ne brez poučnosti, upodablja usodo pripadnika pisateljeve generacije v njej lastnem referenčnem okviru in s samosvojo, a dovolj značilno življenjsko izkušnjo, hkrati pa nosi v sebi univerzalno sporočilo o dimenzijah, ki zaznamujejo življenje samotnega posameznika v prepoznavno današnjem svetu. Ta svet v romanu, presenetljivo, živo zaznamuje spomin na izgubljeno življenje v tesno povezani vaški in družinski skupnosti. Prav zato ni presenetljivo, da se zgodba konča z idejo o vzpostavljanju novih vezi na nove načine.

Namesto v sodobni slovenski prozi pogosteje navzočega vsesplošnega tranzicijskega razsula, v katerem so stare vrednote razpadle, nove pa še niso vzpostavljene, torej Vanja Pegan ponudi izrazito lokalno obarvano zgodbo, v kateri vrednote nikoli niso vprašljive in ki izhod za junaka vidi v vzpostavljanju kontinuitete oziroma v pomiritvi s preteklostjo. Širše družbeno ozračje je ves čas navzoče in v bistvu zgodbo tudi odločilno zaznamuje, vendar se le redko znajde čisto v ospredju. Sporočilo romana je tako izrazito pozitivno, z ugotovitvijo, da se življenje nadaljuje, da se bodo rane počasi začele celiti in da je odločilna odprtost, s pomočjo katere se začnejo tkati nove vezi. V romanu ima veliko vlogo posebno ozračje, ki obuja podobe obmorske pokrajine, hkrati pa je polno romantičnih opisov čustvovanja, zastrtega hrepenenja in občasno tudi pravljičnih podob otroštva.

Vanji Peganu je s čutom za otroško doživljanje sveta uspelo prodreti zelo globoko v zakopano resničnost osamljenega odraslega moškega in tako zasnovati vznemirljivo potovanje v njegov notranji svet. *Potovanje na začetek poti* je sicer napisano zelo preprosto in ustvarja rahel vtis, da bi v rokah drugačne vrste avtorja takšna zgodba lahko segla še globlje in bila bolj "umetniška". Vendar pa imamo opravka z romanom, ki pač bolje deluje na preprostejši, neposredni ravni. In v tem pogledu mu ni kaj očitati. Celu nasprotno. Roman prinaša nekaj prepotrebne svežine v aktualno slovensko knjižno ponudbo. Zgodba je zasnovana spretno in tekoče, poetični opisi ustvarjajo sugestivno ozračje, Pegamovo pero je disciplinirano in jasno osredotočeno od uvoda do razpleta. Skratka, pred seboj imamo delo obetavnega pisatelja in hkrati berljiv roman o osamljenosti in iskanju ljubezni z veliko srca, poetično nostalgичnih obmorskih podob in kančkom zasanjane melanholije.